

El 15 de març de 1939 el coronel governador militar de Girona dictà l'ofici d'execució de Carles Rahola.

GOBIERNO MILITAR
DE
GERONA

Al recibo de esta orden , se servirá hacer entrega a la fuerza portadora de la misma , del detenido en esa Prisión CARLOS RAHOLA LLORENS, el cual ha de ser ejecutado a las 5 horas del día de hoy , en las tapias del Cementerio de esta Capital , para cumplir la pena de muerte que le fué impuesta en Consejo de Guerra nº 3 ,reunido en esta Plaza.

Dios guarde a V. muchos años.

Gerona 15 de marzo de 1939

III Año Triunfal.

El Coronel Gobernador Militar.

Sebastià Joan del Villar

Sr. Director de la Prisión Provincial de esta Plaza.-

Carles i Darius Rahola, símbol d'una repressió

JOSEP CLARA

El drama col·lectiu de la derrota republicana, de l'ocupació total de Catalunya i de la repressió violenta que hi sembraren les forces franquistes va afectar moltíssimes famílies, però en el cas de Girona es pot exemplificar tristament en la dels Rahola, representativa del republicanisme moderat i del catalanisme autonomista d'Esquerra Republicana.

Carles Rahola podia ser una de les 400.000 persones que hom ha calculat que passaren a França des de Catalunya entre el gener i el febrer de 1939. Després d'haver acollit parents i amics que eren de pas obligat per Girona, va arribar prop de la

frontera, però s'entestà a fer el camí més difícil: tornar enrera, retornar a la Girona que tant estimava bo i confiant en la justícia dels vencedors. Ell no havia fet mal a ningú, no havia comès cap crim, i persones «de dretes» havien estat beneficiades de les seves intervencions en els moments difícils. Tenia amics que podien respondre d'ell o, si més no, s'ho pensava¹.

Rahola, amb el liri a la mà, fou detingut al lloc habitual de treball: la Diputació, de la qual era funcionari des del 1898. Emprisonat tot seguit al Seminari, un consell de guerra el va jutjar pel procediment sumaríssim d'urgència i el declarà culpable del delictes de rebel·lió militar pel sol fet d'haver escrit uns articles al diari que dirigia el seu germà Darius. Era l'1 de març de 1939.

L'historiador que havia estudiat en un dels seus llibres les execucions capitals i que havia expressat el desig que aquestes no tornessin a planar sobre la ciutat de Girona, va resultar al capdavant protagonista inesperat d'una pena cruel, inhumana i salvatge. Ningú no ho hagués previst uns anys abans, i menys d'ell, «vida modèlica per l'esforç d'una inquietud espiritual mai sadollada; per la modèstia d'un treball silenciós i continuat; per la cordialitat acollidora d'un temperament amical i amable», com afirmava Joaquim Pla².

L'execució de Carles Rahola

Un testimoni olotí que compartí uns dies la cel·la on estava engarjat-

lat Rahola ha pogut oferir-nos aquesta visió d'aquelles jornades darreres: «La veritat és que la seva presència donava una impressió venerable, era un home d'una gran humanitat que sobresortia de la resta dels qui allà esperàvem la sentència de mort. Se'l veia diferent i amb relleu propi. Era molt circumspecte i mai no va perdre la seva compostura, tot i el dramatisme d'aquells moments. No es va exaltar mai i el vaig veure sempre com un home creient i molt liberal. Al llarg d'aquells dies no se'l va veure mai desesperat ni abatut. De fet, crec que mai no es va imaginar que el matarien. Fins i tot em parlava d'un projecte que tenia de fer un llibre, explicant aquelles circumstàncies i els darrers anys d'història gironina (...) Comptava fer-lo a la presó, això sí, puix ja pensava que hi hauria d'estar una temporada, vista la nova situació política»³.

Mentrestant, a fora de la presó, es van fer passes per obtenir l'indult i salvar-lo. Però ni les actes de la Diputació, ni les de l'Ajuntament, ni les del Capítol de la Catedral no consignen cap acord en aquest sentit. El bisbe Cartaña tampoc no s'atreu a signar una sol·licitud específica i només envià una carta on demanava clemència en un sentit general.

Els tràmits per acomplir la sentència capital, en canvi, trobaren totes les facilitats per acontentar els denunciants. El 3 de març la sentència era aprovada per l'auditoria de la IV Regió Militar, i el 14, cap a les deu del vespre, Carles Rahola fou tret de la cel·la i dut a un lloc a part —la tràgica espera en capella— per ser executat l'endemà de bon matí. Amb unes paraules emocionades s'acomiadà dels seus companys: «Adéusiau, nois».

El seu darrer testament, escrit sobre fulls de paper de fumar, revela allò que fou sempre: un idealista, un ser d'una bonhomia il·limitada, tan distant de la professada pels seus botxins:

«Enemic com sóc de tota violència, mai per mai no voldria que el meu nom servís per a cap campanya de violència... Podia anar-me'n. Com que no he fet cap mal, he cregut en la justícia i he restat ací. Us he sacrificat muller i fills. Moro innocent... Veig, des de la cel·la, una palmera que reflecteix, en les seves fulles agitada per la tramuntana, els raigs del sol matiner. A través de les reixes de la meua cel·la entren els raigs del sol de primavera. Uns ocells juguen i canten. La meua ànima també canta

Darius Rahola era editor i propietari de «L'Autonomista».

en la llum i aviat potser serà una guspira que pujarà vers l'Infinit».

El 15 de març de 1939 Emilio Gómez del Villar, coronel governador militar de la plaça, va dictar l'ofici definitiu al director de la presó provincial: «Al recibo de esta orden, se servirá hacer entrega a la fuerza portadora de la misma del detenido en esa Prisión Carlos Rahola Llorens, el cual ha de ser ejecutado a las 5 horas del día de hoy, en las tapias del Cementerio de esta Capital, para cumplir la pena de muerte que le fue impuesta en Consejo de Guerra nº 3, reunido en esta Plaza».

Al darrere de l'ofici, en lletra manuscrita, s'hi llegeix: «Recibí del Director de la Prisión el penado condenado a la última pena Carlos Rahola Llorens. El Jefe de la fuerza, Bernardino Martín. Gerona 15 de marzo de 1939»⁴.

L'execució solitària, a diferència de totes les altres, va tenir un caire simbòlic. Per això s'ha parlat tant del cas Rahola.

L'exili de Darius Rahola

Fill també de Cadaqués, però 13 anys més gran que Carles, Darius Rahola era editor i propietari de *L'Autonomista*, portaveu del republicanisme gironí des del 1898. Personatge molt popular, va ser regidor de l'ajuntament en tres períodes distints:

1920-1923, 1930-1931 i 1931-1936.

A l'hora de l'èxode deixà Girona i s'instal·là a l'Hotel du Canigou, del Voló, on va viure el doble dolor de la derrota: el que li comportava el fet d'estar lluny de les coses pròpies i el que li produïen les notícies de la repressió que li arribaven des de Girona. La carta adreçada a Miquel Santaló el 30 de maig de 1939, que reproduïm a part, n'és una mostra, ben expressiva i punyent, tot i que no té «el verí de justa indignació». El comentari a la mort del seu germà i a la incautació de la impremta i el clima d'una Girona castigada que hi és retratat, confereixen a aquesta peça un interès singular⁵.

Després de l'ocupació de la ciutat, el material que pertanyia a la impremta de *L'Autonomista* va ser incautat i, per ordre del governador Antonio Correa, fou dipositat a la Casa de la Misericòrdia per tal de compensar l'expoli que havia sofert la impremta de l'Hospici uns dies abans de la retirada de les forces republicanes. Sembla ser que, amb el material expropiat, els republicans muntaren un taller a Maçanet de Cabrenys, el qual acabà destruït per un incendi.

El fet que la impremta de *L'Autonomista* passés a la Casa de la Misericòrdia s'explica perquè hom volia publicar-hi el *Boletín Oficial de la Provincia*. Ben aviat hom en tragué també un altre profit per editar el diari

El Pirineo, que en el sots-títol especificava que estava al servei d'Espanya i del Caudillo. El dia 1 d'abril de 1939 el president de la Diputació va rebre un ofici del govern civil que ho confirma amb aquestes paraules:

Excmo. Señor: Sírvase dar las órdenes oportunas para que de las dos linotipias procedentes de la Imprenta «El Autonomista» y que se encuentran en depósito en la Imprenta de la Casa de Misericordia, sea entregada la que esté en mejores condiciones de funcionamiento a la Imprenta Ginés, ya que es necesaria para la normal publicación del periódico que en breve aparecerá en esta ciudad».

El Pirineo fou publicat, del 17 d'abril de 1939 fins al 29 de desembre de 1942, i hom hi endevina fàcilment els mateixos tipus de L'Autonomista.

En aquest lapse de temps, Darius Rahola i Llorens va morir a l'exili de Perpinyà el dia 16 de juliol de 1940, i —després de mort— per sentència del Tribunal de Responsabilitats Polítiques datada el 30 d'abril

L'AUTONOMISTA

DIARI D'ESQUERRA

ANY XII - NÚMERO 10544

GIRONA, 4 DE JULIOL DEL 1938

SURT A LES 5 DE LA TARRA

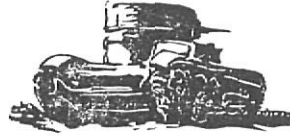
FRANQUIG CONCERTIT

Editorial

AQUESTS dies hem reconegut les nocions concordades. Del País Emporà, a la Marxa, en el camp, a banda i en tota l'illa, el nostre país. Fins i tot, treball. Vell, anem i marxem encobrint els papers que nos corresponen i aplaudeix esperant de ser ajudats.

INSPIRACIONS AL FRONT DE GUERRA

L'Escola de capacitació militar (I)

Estem en ple camp. La unitat de llany. Fetes tropes de terra de callos i llargues maneres d'aportar maxims ma. resistent, resistent, resistent al salit alguna que altra cosa de contraband del camp, una disciplina, doncs un aspecte més del que més ins la por acosta entre lladranes.

Estem en ple camp, però, una, una treballadora natural, en altres, una treballadora intel·lectual que nos ens fa sentir un noi en aquells temps si llavors de la nostra joventut, en que el nostre volent Mestre d'escola amb la seva barba i canya, assegut en la cadira de boca de cuques en la tribuna i amb un gran llibre davant, era fins de la llum, un encandidera de cua d'ull que abraça els braços de les seves alumnas que se col·loquen.

El seu parlament d'allargat espallant paraula ha d'esser la paraula del caporal i segrega paraula ha d'esser i paraula de la nova modalitat de l'Estat postulat de la República, que en l'assag, de la llum que s'obté el nostre enparat per la seva independència.

nostres cançons i els de la facció ni en l'espero i el final, conatu i ràpid de les nostres treballadores que amb la seva veu ens criden a nos al nostre deure.

Al sotra de la sala és una caporal i segrega encandernit lladran i novament la seva cara es torna un ve. l'espero. Les arrugues tornen a bell nos, a saltar en els seus fronts, sobre matras de les celles i endemem ben clarament que les paraules que d'uen en les llengües de les celles, es clouen entrecantant mentre el seu nas i allarga per ésser més aviat al llac, en la seva boca paraula, que lluita amb les armes a la mà, per la recuperació d'una llibertat més àgil i més lluitadora. Per una coberta que els Estats totalitaris voldrien negar a nosaltres. Esperem que ha estat sempre gràcia dels seus deserts.

Al nostre resultat, també de la sala, quedem una momenta contrari al que l'esperada sobeja de la Nacionalitat. Especialment notables, maravillosos i misteriosos alhora. Sota l'estrat del cel, nostre cap a l'interior, encara la paraula lluita, empadronada del dia que acaba d'empirir. El fruit de les cançons que lluitem en a l'obra d'aquest esperem, de ser en costat amb la lluita serena i misteriosa dels caporal i segrega que han nascut al nos, esperem i que cap lluita, cap estudiart se vullent avall camí de les vianetes.

H. ROURA TUNEL

Front de l'Est, juny del 1938

El nostre resultat, també de la sala, quedem una momenta contrari al que l'esperada sobeja de la Nacionalitat. Especialment notables, maravillosos i misteriosos alhora. Sota l'estrat del cel, nostre cap a l'interior, encara la paraula lluita, empadronada del dia que acaba d'empirir. El fruit de les cançons que lluitem en a l'obra d'aquest esperem, de ser en costat amb la lluita serena i misteriosa dels caporal i segrega que han nascut al nos, esperem i que cap lluita, cap estudiart se vullent avall camí de les vianetes.

de 1941 hom el condemnà a la pèrdua de la impremta i la maquinària amb què s'editava L'Autonomista, inhabilitació per 15 anys i estranyament a 300 km. de Catalunya⁷. Però també ocorregueren més

coses. El 16 d'abril de 1941, emparant-se en l'ordre del ministeri de l'Interior del 10 d'agost de 1938 i la llei del 13 de juliol de 1940, per la qual es disposava que les imprentes «recuperades» formessin part del

Després de l'ocupació de Girona, el material que pertanyia a la impremta de «L'Autonomista» va ser incautat.

50 ANYS: LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

patrimoni de FET y de las JONS, l'administrador general de la Delegación Nacional de Prensa y Propaganda va delegar en l'administrador del *Diario Español*, de Tarragona, camarada Roberto Andreu Vidal, «para que proceda a la incautación de la maquinaria, material y útiles», usufructuats per les impremtes de *El Pirineo* i la Casa de la Misericòrdia, per tal que tot plegat passés al patrimoni de la Delegación Nacional.

Disputes per una impremta

La Diputació va reaccionar oportunament en contra d'aquesta disposició perquè comportava conseqüències greus. En la sessió del 9 de maig acordà exposar el cas al governador civil i interessà també la intervenció de la Delegación Provincial de Prensa y Propaganda per tal que el material no sortís de la Casa de la Misericòrdia. I va al·legar que, si es duia a terme la incautació, «al no quedar en nuestra imprenta otro material más

que una *Minerva antigua*, que no es utilizable más que para pequeños impresos, y una *máquina plana*, modelo del año 1880, dada ya de baja por inservible, es evidente que ello obligaría al cierre de los mencionados talleres y, por tanto, a suspender la publicación del *Boletín Oficial de la provincia* y el tiraje de toda clase de impresos para las oficinas de la Corporación, ocasionando consiguientemente serios perjuicios a los asilados que vienen dedicando sus actividades en el Taller-Escuela de la repetida imprenta del Hospicio provincial».

En virtut d'aquestes gestions, el 26 de juny de 1941 la Delegación Nacional de Prensa y Propaganda comunicà a la Diputació que no podia renunciar als drets de la llei de 13 de juliol de 1940, però fent-se càrrec dels perjudicis que comportaria la retirada del material comunicà que, «aun siéndonos de mucha necesidad para renovar el material casi inservible que tenemos instalado en otras publicaciones, con objeto de

evitar aquéllos, estamos dispuestos a ceder el tan referido material, mediante venta o arriendo».

Semblava que hom podia arribar a un acord. Tanmateix el 31 de desembre de 1943 el director de *Los Sitios de Gerona*, diari de FET y las JONS que havia substituït *El Pirineo*, reclamà novament el material de *L'Autonomista* tot invocant que pertanyia a la premsa del Movimiento.

La Diputació hagué de mobilitzar-se un altre cop. En una súplica elevada el 18 de gener de 1944 al ministre de la Governació exposà la coneguda procedència de les màquines i les raons per les quals el governador Correa les havia lliurades a la impremta de la Diputació, on feien un servei evident, i demanà al ministre que es dignés disposar «que quede definitivamente de propiedad de esta Excma. Diputación provincial la parte del material y maquinaria procedente de la imprenta «El Autonomista», confirmando la resolución del Excmo. Sr. Gobernador Civil de la provincia, representante del Gobierno de la Nación, que cedió a esta Corporación dicho material con destino a la imprenta provincial, o bien proceder a su tasación». En aquest darrer cas, afegia que caldria descomptar-hi, lògicament, els serveis prestats a *Los Sitios*, que es publicava gràcies a la cessió dels locals i de la impremta provincial.

La premsa del Movimiento guanya

El ministeri de la Governació no va escoltar les raons de la Diputació, i el 26 d'octubre de 1944 hom formalitzà el lliurament del material d'impremta reclamat per *Los Sitios de Gerona*, que fou representat a l'acte pel seu director Rafael Manzano i per l'administrador Valeriano Simón. Les màquines i els efectes que passaren a mans de la Delegación Nacional van ser els que segueixen:

«Una *máquina plana*, de marcador automático, marca «Bertholds», para dos pliegos, de la «Form and Walzen Wanhrend des Ganges der Maschine nicht beruhrem», tamaño del plato 50x65 centms.; motor y demás accesorios para su funcionamiento eléctrico. Estado regular.

Dieciséis comodines de diferentes tamaños, algunos en muy mal estado.

GOBIERNO CIVIL
DE LA PROVINCIA
GERONA

Excmo. Señor:

Negº

Núm. 1365

Sírvase dar las órdenes oportunas para que de las dos Linotipias procedentes de la Imprenta "El Autonomista" y que se encuentran en depósito en la Imprenta de la Casa de Misericordia, sea entregada la que esté en mejores condiciones de funcionamiento, a la Imprenta Ginés, ya que es necesaria para la normal publicación del periódico que en breve aparecerá en esta ciudad. Dios salve a España y guarde la vida de V. muchos años.

Gerona 1 de Abril de 1939.-III (A.T.)

EL GOBERNADOR CIVIL

Antonio T. de...

*Comptat
El Secretario
Joan Viny*

Sr. Presidente de la Diputación Provincial-

El governador Correa va ordenar el lliurament de la millor linotipia de «L'Autonomista» a la impremta Ginés per editar «El Pirineo».

El doble dolor de l'exili

Le Boulou, 30-5-1939

Sr. Miquel Santaló
Paris

Benvolgut amic: He rebut la carta del 27. Grans mercès. He tramès el paràgraf que l'interessa a Artur Viader, bon amic i recomanat per un seu parent d'ací que es porta molt bé amb tots els refugiats. Realment és dolorós l'exili de la nostra joventut, motoristes molts de la intel·ligència, però... també és dolorós que a casa nostra les coses no es situïn en un pla moderat. Per les notícies que vénen de l'estimada terra nostra, continuen els afusellaments al *por major*. Les represàlies amb la mateixa intensitat dels primers dies. Davant de tants pilars de víctimes seria inhumà dir que això portarà més aviat la caiguda del règim de força. Hi ha que sentir les dones, de dreta i d'esquerra! No volen saber que la Història es repeteix, i que la sang vessada, amb sang es renta. Ahir vàrem anar a esperar amb en Franquesa i el bon amic de qui abans parlo, al peu de les muntanyes del Canigou, la Maria i el seu fill. Bé de salut física i moral. Però els detalls de l'execució del meu pobre germà Carles em varen amarrar de llàgrimes i de dolor del fons de l'ànima, aixís com d'indignació per la covardia dels que es diuen nostres. Figureu-vos que ella a la tarda, el dia abans, va tenir que portar amb un carretó la creu de «pedra de Girona» amb la sola inscripció «Carles Rahola Llorens» sobre la fossa del cadàver del seu pare, tirant-hi, ademés, unes flors. És a terra, es diferencia de les innumerables d'altres anònimes, perquè una mà piadosa la va cobrir amb un poc de terra diferent de les demés. Vós recordareu que vaig rebre un anònim l'endemà que Carles va publicar a *L'Autonomista* un article contra els bombardeigs (que figura al sumari) que m'amenaçaven de mort i deia que el meu germà valdria més que parlés dels ferits que arriben tots els dies a l'estació. Doncs bé. Un amic que fou pres amb el meu inolvidat Carles, i jutjat amb ell i set d'altres, m'ha fet dir que quan vagi a Girona em dirà qui és el que va fer matar a Carles. I jo dic. És l'autor d'aquell anònim. Ningú més. En Malaret continua a la presó. Han revisat algunes causes. La d'Oliver de Caçà de 70 anys l'han rebaixada a 12 la pena. L'Albert, de pena de mort, diuen que és indultat i que el posaran en llibertat. Ho digué el governador, que diuen que és bo i que, si el deixessin fer, faria més coses humanes. En Pou, aquell xicot tan intel·ligent que fou auxiliar de l'Institut, fill del carnisser Pou, és condemnat a mort. De la meua impremta ho han tret tot. Portada a un altre lloc imprimeixen, de tamany igual que *L'Autonomista*, *El Pirineo*. La mateixa lletra. En Clarà, aquell del *Diari de Girona*, és el cap. La meua cunyada ha posat dispeses, però els feixistes fan desdir els tractes als que es comprometien anar-hi. Va creixent l'onada. (...)

A més a més es parla ja una mica fort. Per primera vegada, la guàrdia civil m'ha anat a buscar. *No sé por qué* —varen dir— *a su edad teme la justicia de Franco*. La filla d'en Dalmau Pla és en llibertat. A les que vénen ací a Perpignan, i també saben que parlen de coses d'allà, els hi tallen els cabells a més de castigar les famílies dels fugitius. Per això, Santaló, no poso el verí de justa indignació a aquesta carta. I vos recomano, sobretot, per la meua família i per la vostra, que per ara no les molesteu, que sigueu discret amb les notícies que us donc i vos donaré més endavant. Ho pagarien elles. I en tindriem un remordiment. De les coses d'alta política internacional, en sabeu més vós que jo. Tot vindrà. Diré a Casademon que vos demani. Demà el veuré. Res més, bon amic. Saludeu efusivament tota la vostra família. Hem de procurar viure per servir els ideals de llibertat i justícia, i per protegir els nostres familiars i en el que es pugui a tots els perseguits injustament. Vostre,

Darius Rahola

Una Minerva marca «La Predilecta», de la casa importadora J.C. Pundsack, de Barcelona. Tamaño del plato 35x20 centms. para ser movida eléctricamente, sin recambio de rodillos. Mal estado.

Una guillotina para cortar papel, marca «Normal», patente de Anónima Pietro Saletti-Torino, para ser movida eléctricamente, pues acompaña a ella un motor, su correa y demás accesorios, tamaño del plato 70x120 centms., con una cuchilla de recambio. Bastante usado.

Una maquinilla para hacer cantos redondos en el papel, en muy mal estado y sin recambio ningún, movida a mano.

Una maquinilla para cortar interlíneas.

Una Minerva automática marca «Ariston Elka», tamaño del plato 50x35 centms. Falta toda la parte automática y, por tanto, está totalmente inservible.

Una Linotipia marca «Manufactured by Mergenthaler Linotype CO. New York, U.S.A.» con almacén de repuesto (con matrices incompletas) apta para composición corriente, con fogón eléctrico para la fundición del plomo. Va anexo un reloj automático eléctrico para encender dicho fogón. También va acompañando a dicha Linotipia un motor eléctrico y demás accesorios necesarios para su funcionamiento.

Una máquina Intertype Sales, nº 504.888 Mach nº 11.689 - Brooklin N.I. U.S.A., con su banca de madera, a punto de funcionamiento, en bastante mal estado.

Una máquina recortadora para ovalados, cuadrados, sobres, etc., marca «Karl Krause» Leipzig, nº 152389, movida a pedal, tamaño del plato 45x35. En buen estado».

A l'acta del lliurament d'aquest material consta també que el secretari de la Diputació va manifestar que «toda vez que los tipos de imprenta que emplea el periódico para sus cabeceras son propiedad de la Diputación, podría cederse dichos tipos a «Los Sitios de Gerona» a cambio del material tipográfico sin clasificar que existe en el Hospicio y procedía del desaparecido diario rojo «El Autonomista». La resposta del director del diari de FET y de las JONS fou que no tenia facultats per decidir aquesta

EL PIRINEO

Diario al servicio de España y del Caudillo

Año 1 - Número 2

Gerona, Martes 15 de abril de 1939 - Año de la Victoria

Se publica por la tarde

EDITORIAL

La voz del Papa

Su santidad el Papa Pío XII, recientemente i por voluntad divina elevada a la silla de San Pedro, acaba de dírmos una *prueba de amor* que todos los españoles hemos de agradecer vivamente.

El mensaje que en nuestra propia lengua dirigió el domingo último a nuestra patria ha venido a consagrar, en el momento preciso de la victoria de España, uno de los motivos fundamentales de nuestra Santa Cruzada, gloriosamente llegada a su fin gracias al genio del Caudillo y a la obnegración de sus heroicos soldados.

Siempre, desde el comienzo del Alzamiento, se afirmó — y a medida que se desmoronaba la contienda los hechos fueron demostrando — que objetivo principal de la lucha era la defensa de la Religión Católica, consubstancial con la grandera y la salvación de España.

El mismo enemigo hoy definitivamente vencido, lo proclamó abiertamente al hacer objeto de sus brutales instintos de destrucción i muerte, con igual saña i furor, a todo aquello que restaba de autenticamente español, como a los símbolos y personas religiosos.

Ya era, pues, innegable el carácter de Cruzada atribuido a la lucha que durante más de dos años y medio ha sostenido España contra sus enemigos de dentro y de fuera, pero si esto se entendía bien y era comprendido por todos — dentro de nuestra patria, eran muchos en Europa y en el resto del mundo los que bien sea por merecidas razones o por evidente incomprensión, no negaban el carácter de defensoras de la fe que de forma tan solemne ha venido a reconocer, con toda su incontestable autoridad, el Sumo Pontífice.

Que rectifiquen, pues, esas que, en cualquier parte que sea — no acaban de ver claro el santo carácter de nuestra lucha. Ante el mundo entero, el Papa protesta de proclamar el espíritu que anima a los que luchamos, i el que nos inspira, hasta la última hora de la vida.

Las reliquias de San Narciso

El *Habiero*, O. E. de esta diócesis ha publicado un *Edicto del Vicario General* sobre el nuevo traslado al paradero de las reliquias del cuerpo de San Narciso, cuyo texto dice así:

"Habido sido extraídas de su sepulcro y trasladadas a las reliquias sagradas del cuerpo de San Narciso, Obispo e Mártir, y Patrono de esta ciudad y diócesis de Gerona, durante los meses de agosto, septiembre y octubre de 1936, y habiendo desaparecido las mismas a últimos del mes de octubre, sin que hasta el presente se sepa la forma y manera de su desaparición ni el sitio o lugar donde se hallan, en virtud de este Edicto llamamos y emplazamos a cualquier lengua noticia y puedan dar luz acerca del paradero actual de las reliquias sob dichas para que se sirvan comparecer en este Vicariato, a las horas de once a una de los días laborales, tan pronto como venga en conocimiento de este Edicto a un lugar donde se informe en el expediente que se instruya. Quienes residan fuera de esta ciudad y les sea imposible comparecer, se presenten al Jefe de la zona o funcionario de esta parroquia para dar su señalamiento a cual por el dicho funcionario nos será, según el caso, transmitida. Las señoras rectoras de iglesias, incluidas las de religiosas, están incluidas de este Edicto en el número de visitas de oficio del Obispo, con el que a más tarde se dará cumplimiento a lo que se manda en el presente Edicto."

Aportación de la juventud de Gerona en nuestra Cruzada

Los que «nos pasamos»

Hace pocos días, desde un periódico barcelonés, un escritor castellano decía: " Cataluña ha representado que, por calidad y cantidad, merecía todos los reconocimientos ". Hoy, paralelamente, como en otros en nuestra santa patria, podemos nosotros añadir, en acto de justicia y dignidad hacia las cosas nuestras: " Gerona ha tenido en nuestra Cruzada una aportación juvenil que merece todos los honores ". No es posible en un momento que la claridad de nuestro estilo pueda semejarlo. Somos intrínsecos con nosotros mismos en el deber. Y ello nos otorga una especie de dignidad en nuestro niño cumplido, sin justarnos por una autoridad.

La verdad es que una selecta — una parte de la juventud de nuestra ciudad se dispuso a hacer su esfuerzo y su sangre a la larga empresa histórica de España. Y aquí no podemos dejar de destacar el rol que ha jugado de la formación de nuestros jóvenes combates que, como siempre el grupo, en el momento de la insurrección, cuando la juventud no puede oír el temple de sus voces. En esta campaña se organizaron grupos y comités de apoyo. La lista de nombres que el Obispo ha dado el nombre al batallón. La juventud ideológica, organizada, y que ha participado en esta guerra, tiene a un ejemplo que puede ser el ejemplo de todos los que en la vida se quieren dedicar a una causa justa.

que no hay quien en la revisión de sus efemérides no pueda cumplir el abismo salvado, la muerte efemérides, la vida de una Providencia que descubre el sello de la dignidad. Sabemos del amigo que desde un obscuro villorio empurran, por tres veces sucesivas, tuvo que volver a su arquetipo por el fracaso de la red tendida. Del que mandó hasta la frontera, — sublimando la profesión militar de la audacia —, y tuvo que morir también en Francia ante la intemperancia de algún agente de policía frente populista que quería devolver al lugar de procedencia. Y del que se enroló en una caravana de gitanos para, lentamente, alcanzar la línea salvadora que en nosotros cubren diferentes situaciones, su gracia como una promesa de juventud.

Presente está en nosotros la aventura. ¿ Quien no reconstruye la nativa expresión del grito en el primer y en el segundo y en el tercer día? Ya solo falta esta noticia: ¿ queda en el recuerdo el latido del perro oportunista en la noche fría? La sombra de la del espíritu y de la memoria que en la noche de un día, cuando en la noche de un día, el latido del perro oportunista en la noche fría? La sombra de la del espíritu y de la memoria que en la noche de un día, cuando en la noche de un día, el latido del perro oportunista en la noche fría?

Exemplar núm. 2 de "El Pirineo", datat el 18 d'abril de 1939, on són identificables els tipus d'impremta de "L'Autonomista".

qüestió, però que ho consultaria a la Delegación Nacional de Prensa.

Per acabar

La mort de Carles Rahola a Girona, la del seu germà Darius a l'exili, i la incautació de la impremta de *L'Autonomista*, de la qual en digueren bé tant la Diputació de Girona com la premsa del Movimiento⁸, il·lustren perfectament les conseqüències tràgiques de la revenja patrocinada per un Estat totalitar que proclamava la pau a base de repressions, i que prolongà, amb actuacions duríssimes contra els vençuts, la misèria, la por i els odís d'una guerra civil que oficialment s'havia acabat.

NOTES

1. Sobre Carles Rahola cal veure *Homenatge a Carles Rahola 1881-1939*, catàleg de l'exposició de l'Assemblea d'Artistes de Girona a la Fundació Miró, 1976, i el llibre de Lluís M. de PUIG, *Carles Rahola. Un ciutadà de Catalunya*, Barcelona, Edicions del Cotal, 1979. La revista *Presència* li dedicà també el dossier central del número 423, corresponent al 22 de maig de 1976, que és reproduït al catàleg esmentat.
2. Pròleg a C. RAHOLA. *Vides modeliques*, Girona, Dalmau Carles, Pla, 1934 (2ª edició).
3. Recordatori de Gabriel Pujula al número citat de *Presència*, p. 26.
4. *Document inèdit d'arxiu particular*.
5. Agraïm a la senyora Adelina Santaló la possibilitat de conèixer aquesta carta enviada al seu pare.
6. Tota la documentació referida a la incautació de *L'Autonomista* es troba a l'Arxiu de la Diputació, lligall 162.
7. *Boletín Oficial de la Provincia de Gerona*, 1941, p. 593.
8. Les reclamacions en temps democràtics perquè la família de Darius Rahola fos restituida per la incautació *L'Autonomista* han estat infructuoses. Vegeu Francesc FERRER GIORNES. «Incautació de patrimonis col·lectius i individuals per Responsabilitats Polítiques», dins *La guerra civil a les comarques gironines (1936-1939)*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1986, pp. 424-425.

Josep Clara és historiador